

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “บทบาทของศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน ที่มีต่อพัฒนาการภาพถ่ายและภาพยนตร์ในเมืองไทย” เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับงานภาพถ่ายและภาพยนตร์ในเมืองไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน เนื่องจากศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทินได้สร้างคุณประโยชน์นานัปการแก่วงการสื่อสารมวลชนไทย ดังนั้น ชีวิตและผลงานของศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน จึงมีคุณค่าควรแก่การศึกษาวิจัย ไม่ว่าจะเป็นในด้านชีวิตส่วนตัว ประสบการณ์ การทำงาน ผลงานสร้างสรรค์ และแนวทางในการดำเนินชีวิตล้วนเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาและบันทึกไว้ เพื่อเป็นเอกสารค้นคว้าและอ้างอิงในเรื่องเกี่ยวกับงานภาพถ่ายและภาพยนตร์ในเมืองไทยในยุคแรก ๆ ต่อไป และเพื่อเป็นแบบอย่างและเบ้าหลอมสำหรับบุคคลในแวดวงนี้ที่จะเจริญรอยตาม

ดังนั้นในการศึกษาเรื่อง “บทบาทของศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน มีต่อพัฒนาการภาพถ่ายและภาพยนตร์ในเมืองไทย” ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดด้านประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าและชีวประวัติ แนวคิดเรื่องคุณสมบัติของนักถ่ายภาพ และแนวคิดเรื่องคุณสมบัติของนักบุกเบิก เป็นกรอบและแนวทางในการศึกษาวิจัย โดยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้คือ

แนวคิดเรื่องความสำคัญของประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์ได้ชื่อว่าเป็นแขนงวิชาที่มีความสำคัญยิ่ง มีฐานะเป็นแกนกลางของวิชาอื่นๆ เกือบทั้งหมด ดูเผินๆ ประวัติศาสตร์ก็เป็นเรื่องราวของอดีต โดยทั่วไปเรามักจะคิดว่าอดีตเป็นสิ่งที่ผ่านพ้นไปแล้วโดยสิ้นเชิง ซึ่งในความเป็นจริงในตัวของตัวเองก็เป็นเช่นนั้น อดีตได้ผ่านพ้นไปแล้ว แต่อดีตก็มักจะหวนกลับมาเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์และสังคมในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะอดีตได้ทิ้งมรดก และร่องรอยไว้ตลอดเวลา ไม่มากก็น้อย การที่มนุษย์แต่ละคนจะทำกิจการอะไรก็ตาม โดยทั่วไปการกระทำของมนุษย์ในปัจจุบันจะมีพื้นฐานมาจากอดีต มนุษย์แต่ละคนนั้นอาจจะโดยรู้ตัวหรือโดยไม่รู้ตัวก็ตามมักจะกระทำไปในวันนี้ ดังที่เคยได้กระทำมาแล้วในวันก่อน หรือไม่ก็เป็นการกระทำที่ได้สังเกตว่ามีผู้ที่ได้กระทำมาแล้ว (ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์, 2535 : 3)

เมื่อมนุษย์แต่ละคนมีประวัติของตนเอง มนุษย์รวมกันเข้าเป็นหมู่เป็นเหล่า ก็กลายเป็นสังคมประเทศชาติ ซึ่งมีประวัติศาสตร์ส่วนรวมของตนเช่นกัน ดังนี้ ในแง่ของสังคมประวัติศาสตร์ก็เป็นอดีตอันเป็นตัวอย่าง หรือบทเรียนที่จะทำให้สังคมนั้นทำอะไรหรือไม่ทำอะไรก็ตามในปัจจุบัน ซึ่งก็หมายถึงการเดินไปสู่อนาคตอีกด้วย สังคมที่มีจิตสำนึกของตนจะสามารถเรียนรู้จากอดีตได้ เรียนรู้ว่าการกระทำใดเป็นความสำเร็จ การกระทำใดเป็นความล้มเหลว ตัวอย่างจากอดีตนี้จะช่วยให้สังคมปฏิบัติตนได้ในปัจจุบัน เพื่อไปสู่อนาคต ดังนั้นช่วงของระยะเวลาต่าง ๆ จึงถูกเชื่อมเข้าด้วยกันโดยประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า

แต่เดิมการศึกษาประวัติศาสตร์มักจะจำกัดอยู่กับสังคมที่มีความเจริญมากแล้ว และนักประวัติศาสตร์ถือว่าการมีตัวอักษรเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาประวัติศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาประวัติศาสตร์ในปัจจุบันได้ขยายปริมณฑลออกไปกว้างขวางยิ่งนัก ดังนั้น ประวัติของสังคมใดสังคมหนึ่งไม่ว่าจะมีขนาดเล็กแค่ไหน และมีความเจริญในระดับไหนก็ตาม แต่ถ้ามีการถ่ายทอด “เรื่องราว” ของตนด้วยปากคำ จากปากต่อปากเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน ก็สามารถจะจัดเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ในเชิงของการบอกเล่า

การบันทึกชีวประวัติ ลักษณะของการบันทึกเช่นนี้ก็จัดเป็นประวัติศาสตร์ได้แขนงหนึ่ง แต่เป็นแขนงประวัติศาสตร์ที่เล็กที่สุด และจากชื่อของงานประเภทนี้จะเห็นได้ว่าเป็นประวัติของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ ถ้าหากการบันทึกชีวประวัตินั้นกระทำโดยผู้เป็นเจ้าของเรื่องชีวิตนั่นเอง ก็เรียกว่า อัตชีวประวัติ ประวัติศาสตร์แบบนี้แม้จะเฉพาะเจาะจงอย่างมาก แต่ก็มีความสำคัญยิ่งยวดในการศึกษาประวัติศาสตร์ทั่วไป ดังเช่น การที่สามารถจะเข้าใจชีวประวัติของบุคคลสำคัญของประเทศชาติได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน ก็สามารถจะช่วยให้เข้าใจประวัติศาสตร์ของประเทศชาตินั้นได้ดียิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเราสามารถศึกษาชีวประวัติของอดีตนายกรัฐมนตรีไทย เช่น จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่เป็นระยะเวลายาวนาน (พ.ศ. 2481-2487 และ พ.ศ. 2491-2500) แล้ว ก็อาจทำให้สามารถเข้าใจประวัติศาสตร์การเมืองของไทยในช่วงนั้นเป็นอย่างดี

แนวคิดเรื่องบันทึกประวัติชีวิตบุคคล

การศึกษาประวัติชีวิตบุคคล ทำให้มองเห็นถึงพัฒนาการของบุคคลนั้นๆ ว่าในอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างไร รวมทั้งสามารถทำนายได้ว่า ในอนาคตจะมีแนวโน้มไปในทิศทางใด และทำไมจึงเป็นไปเช่นนั้น (Kroeber, 1948 : 427 อ้างถึงในเบญจา ยอดคำเนิน, 2531)

การทำบันทึกประวัติชีวิตบุคคลเป็นเครื่องมือหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ และเป็นเครื่องมือที่คาดว่าจะสามารถนำไปสู่การตอบคำถามต่างๆ โดยเฉพาะคำถามที่เกี่ยวกับการกระทำและพฤติกรรมของบุคคล ดังเช่นคำถามที่ว่า “ทำไมคนเราจึงมีความคิดและการกระทำเช่นนั้น ในแต่ละเวลา และแต่ละสถานที่”

ความหมายของคำว่าบันทึกประวัติชีวิตบุคคล (Life History) ก็คือการบันทึกเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง การศึกษาด้วยวิธีการบันทึกประวัติชีวิตบุคคลนี้ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดก็ตาม จุดประสงค์หลักก็เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจต่อสถานการณ์และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เป็นประสบการณ์ของบุคคลแต่ละคนนั่นเอง การวิเคราะห์เหตุการณ์เหล่านี้มักจะเน้นหรือย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตของคนเราหรือของบุคคลนั้นๆ รวมทั้งความเป็นมาหรือพัฒนาการของปัจจัยเหล่านั้นด้วย (Agar, 1980a อ้างถึงใน เบญจา ยอดคำเนิน, 2531)

ในการศึกษาเชิงคุณภาพนั้น บันทึกประวัติชีวิตบุคคลจัดอยู่ในกลุ่มข้อมูลที่เรียกว่า เอกสารส่วนบุคคล (Personal documents) โดยปกติแล้วเอกสารต่างๆ เหล่านี้ก็คือเอกสารที่บรรยายถึงบุคคล ซึ่งอาจเป็นการเขียน หรือการเล่าด้วยปากเปล่า นอกจากนี้ก็จะเป็นประสบการณ์ของปัจเจกบุคคลหรือของกลุ่มบุคคล ความเชื่อหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งปฏิกิริยาที่มีต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น นอกจากนี้เอกสารส่วนบุคคล ยังอาจเป็นเอกสารซึ่งรวบรวมโดยการสัมภาษณ์แบบมีแนวคำถามหรือไม่มีแนวคำถามก็ได้ และปล่อยให้ผู้ให้ข้อมูลเล่าเรื่องราวของตนไปตามความพอใจ แต่ต้องอยู่ในขอบเขต หรือหัวข้อที่ผู้วิจัยได้กำหนดเอาไว้อย่างหลวมๆ

ดังนั้นส่วนประกอบของเอกสารส่วนบุคคลจึงแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ประเภทแรกเป็นเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร (Written documents) และประเภทที่สองเป็นเอกสารแบบบอกเล่า (Oral documents)

เอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร (Written Documents) นอกเหนือไปจากเอกสารส่วนบุคคลที่เป็นการบอกเล่าด้วยปากเปล่า ซึ่งได้รวมเอาบันทึกประวัติชีวิตบุคคลเข้าไว้ด้วยแล้ว ก็ยังมีเอกสารส่วนบุคคลที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งประกอบไปด้วยบันทึกรายวัน (Diaries) จดหมาย (Letters) วรรณกรรม (Novels) และบันทึกความทรงจำ (Memoirs) เอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรในรูปแบบต่างๆ เหล่านี้สามารถนำมาใช้เพื่อที่จะช่วยผู้วิจัยตีความและวิเคราะห์ความหมายต่างๆ ที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมและการกระทำของบุคคลได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ในขณะที่บันทึกประวัติชีวิตบุคคลและวิธีการวิจัยแบบอื่นๆ จะเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ขึ้นอยู่กับคำตอบหรือคำพูดของผู้ที่เราทำการศึกษา แต่วิธีการรวบรวมข้อมูลของเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อใช้เสริมกับวิธีบันทึกประวัติชีวิตบุคคลแล้ว จะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคลแจ่มชัดมากยิ่งขึ้น เนื่องจากว่าข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้น เป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นภาพที่แท้จริงของบุคคล ซึ่งอาจปิดบังไว้ในขณะที่ให้สัมภาษณ์ ทั้งนี้อาจจะด้วยความตั้งใจหรือมิได้ตั้งใจของบุคคลนั้นๆ ก็ได้

ข้อมูลเอกสารส่วนบุคคลที่เป็นแบบลายลักษณ์อักษรนั้น มีความสำคัญในแง่ที่สามารถใช้เสริมภาพของบุคคล เพื่อการตีความและการอธิบายความข้อมูลที่ได้จากบันทึกประวัติชีวิตบุคคลให้ถูกต้องและแจ่มชัดยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เป็นจดหมายส่วนตัว หรือบันทึกรายวัน

เอกสารแบบบอกเล่า (Oral Documents) โดยข้อเท็จจริงแล้ว ในทุกสังคมจะมีเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งไม่สามารถจะเก็บรวบรวมไว้ในบันทึกที่เป็นลายลักษณ์อักษรได้ทั้งหมด เอกสารแบบบอกเล่าจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยทำให้หัวข้อหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ไม่ได้รับการบันทึกปรากฏเป็นภาพที่ชัดเจนขึ้น

เอกสารแบบบอกเล่าในที่นี้ หมายถึง การเล่าถึงเหตุการณ์หรือความต่อเนื่องของเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์โดยตรง หรือได้เรียนรู้ทางอ้อมโดยผ่านประเพณีที่บอกเล่าต่อๆ กันมา อาทิเช่น นิยายปรัมปรา ตำนาน บทกวี พิธีกรรม เมื่อนำมา

รวบรวมเข้าด้วยกัน เนื้อเรื่องหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เป็นคำบอกเล่านี้อาจได้บันทึกหรือไม่ได้บันทึกเป็นเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้

การศึกษาประวัติชีวิตบุคคล จะเป็นการศึกษาที่เน้นในเรื่องประสบการณ์ ทัศนคติ และค่านิยมของปัจเจกบุคคล และศึกษาว่าบุคคลแต่ละบุคคลนั้น มีวิธีการในการเผชิญหรือแก้ปัญหา และความคาดหวังของสังคมอย่างไรบ้าง (Mandelbaum, 1973 อ้างในเบญจายอดคำเนิน, 2531) กระบวนการต่าง ๆ ของการปรับตัวทั้งภายในตัวบุคคลแต่ละบุคคลและระหว่างบุคคลนั้น ความจริงแล้วเป็นกระบวนการที่สืบทอดมาจากประสบการณ์ชีวิตปฏิบัติยาโต้ตอบส่วนบุคคลที่ได้รับการสะสมมาเป็นเวลานานต่อแบบแผนต่าง ๆ ทางวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้คือ ดัชนีหรือเครื่องชี้วัดที่สำคัญว่าบุคคลหนึ่งๆ จะมีการเจริญเติบโตในลักษณะใดในสังคมและวัฒนธรรมหนึ่งๆ

รูปแบบของประวัติชีวิตบุคคล : การที่ชีวิตของบุคคลที่เราทำการศึกษาจะได้รับการถ่ายทอดออกมาอย่างน้อยเพียงใดตามที่ได้อ้างไว้ไปแล้วนั้น ขึ้นอยู่กับรูปแบบของการนำเสนอประวัติชีวิตบุคคล ทั้งโดยผู้ให้ข้อมูลและโดยผู้วิจัย รูปแบบต่างๆ ของประวัติชีวิตบุคคล อาทิเช่น อัตชีวประวัติ ชีวประวัติ ล้วนแต่ได้รับการเสนอในรูปของการบอกเล่า และต่อมาได้ถูกนำเสนอในรูปของลายลักษณ์อักษร โดยจะเป็นการรวบรวมภาพต่างๆ ของความเป็นอยู่ของบุคคลนั้นๆ และมุ่งความสนใจไปที่เรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ความเป็นจริงที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวบุคคลแต่ละคน จะเป็นตัวกำหนดความต่อเนื่องของประวัติชีวิตบุคคล ซึ่งจะต้องเริ่มต้นจากอดีตมาสู่ตำแหน่งหรือจุดยืนของชีวิตในปัจจุบันของบุคคลนั้นๆ ผลลัพธ์ของการให้ความสำคัญต่อความเป็นจริง ซึ่งอยู่ในตัวบุคคลในระดับที่สูงนี้ มักจะเป็นการนำไปสู่การบันทึกประวัติชีวิตบุคคลในแบบที่เรียกว่า “อัตชีวประวัติ (Autobiographies) หรือ “ชีวประวัติ” (Biographies) ซึ่งจะเป็นการรวบรวมประวัติของผู้ที่เราทำการศึกษา โดยที่ผู้วิจัยเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องในระดับหนึ่ง กล่าวคือจะมีการตีความหมายต่างๆ ในช่วงของการเขียนบันทึกประวัตินั้นๆ ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

“ชีวประวัติ” คือเรื่องราวที่บุคคลได้เล่าเกี่ยวกับชีวิตของตนเองและได้รับการเผยแพร่ ประมวลโดยผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะเป็นผู้ที่เลือกเฟ้นเอาประสบการณ์ต่างๆ คำกล่าวหรือถ้อย

แถลง และการกระทำต่างๆ มาตีความและแสดงให้เห็นถึง “แนวเรื่อง” (Theme) หรือแบบแผนที่ปฏิบัติกันเป็นส่วนใหญ่ในสังคมหรือวัฒนธรรมหนึ่ง รวมทั้งแบบแผนพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานโดยทั่วไป “ชีวประวัติ” จึงมักจะไม่ใช่เรื่องราวที่ถ่ายทอดออกมาจากผู้ที่เราทำการศึกษาอย่างคำต่อคำ แต่มักจะเป็นการตีความของประสบการณ์ชีวิตและเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นในชีวิตของปัจเจกบุคคล (Langness and Frank, 1981 อ้างใน เบญจา ยอดดำเนิน, 2531)

ประวัติชีวิตบุคคลโดยตัวของมันเองนั้น ได้รวมและเชื่อมโยงเอาข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย นับตั้งแต่ความเชื่อ และทัศนคติส่วนบุคคล กระบวนการในการเรียนรู้ทางสังคม การผ่านเข้าสู่ขั้นตอน และบทบาทต่างๆ ในแต่ละช่วงตอนของชีวิต โครงสร้างและหน้าที่ด้านพัฒนาการของครอบครัว กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน ไปจนถึงลักษณะต่างๆ ทางวัฒนธรรมและบุคลิกภาพ และอื่นๆ อีกนานัปการ ประโยชน์ที่สำคัญที่สุดของประวัติชีวิตบุคคลก็คือการเชื่อมโยงเอาความเป็นจริงและปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคมตลอดช่วงชีวิตของบุคคลเข้าด้วยกันได้อย่างละเอียดละออมากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถได้ข้อมูลและรายละเอียดต่างๆ ดังกล่าวจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีอื่นๆ

การที่ผู้วิจัยจะสามารถคลี่คลาย หรือทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมที่เป็นการผสมผสานกันระหว่างสังคม วัฒนธรรม และปัจเจกบุคคลนี้ได้ ผู้วิจัยจำเป็นจะต้องมุ่งความสนใจหรือพุ่งเป้าไปที่แบบแผน ตัวกำหนด และผลลัพธ์ต่างๆ ที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของประสบการณ์ ซึ่งได้ถ่ายทอดออกมาด้วยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และอาจเสริมด้วยข้อมูลที่เป็นเอกสารและข้อมูลส่วนบุคคลประเภทอื่นๆ รวมทั้งข้อมูลทางสถิติต่างๆ ที่จำเป็นรูปแบบการวิจัยดังกล่าวจึงเป็นรูปแบบที่สามารถบอกถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการต่างๆ ของหน่วยทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคล ครอบครัว หรือชุมชนก็ตาม

แนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติของนักถ่ายภาพ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือทฤษฎีการถ่ายภาพทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณสมบัติของนักถ่ายภาพที่ดีซึ่งได้รวบรวมมาไว้ดังนี้ (ศักดา ศิริพันธ์ : 2527, สุมิตรา ชันตยาลงกต, 2534)

1. ผู้ถ่ายภาพจะต้องมีความรู้พื้นฐานซึ่งเป็นหลักเบื้องต้นของการถ่ายภาพดังนี้คือ

- 1.1 รู้อัตราความไวแสงฟิล์ม (ทั้งขาว-ดำ และสี)
- 1.2 รู้จักการตั้งอัตราความเร็วชัตเตอร์
- 1.3 รู้จักการปรับขนาดเลขช่องรับแสง
- 1.4 ต้องรู้จักองค์ประกอบของสีในภาพ เพื่อให้ภาพถ่ายดูโดดเด่น มีความหมายสามารถโน้มน้าความรู้สึกและเข้าใจ
- 1.5 ต้องเข้าใจสมบัติของแสงที่ตกกระทบวัตถุนั้น เช่น แสงจากดวงอาทิตย์ แสงแฟลชอิเล็กทรอนิกส์ แสงจากหลอดไฟทั้งสแตนด์ และแสงจากหลอดไฟวาแสง (Fluorescent lamp) แสงจากต้นกำเนิดแสงแต่ละชนิด
- 1.6 พิจารณาเรื่องการให้แสง (Lighting) แก่สิ่งที่ถ่ายและอุปกรณ์ว่า ภาพที่จะถ่ายควรจะให้แสงอย่างไร เพราะการให้แสงส่องจากทิศทางต่างกัน จะทำให้ภาพมีความต่างกัน เช่น ดูแบน ดูลึก
- 1.7 รู้จักอุปกรณ์เสริมต่างๆ ที่นำมาใช้ร่วมในการถ่ายภาพ ได้แก่ แผ่นกรองแสง (Filter), ขาตั้งกล้องถ่ายภาพ (Tripod), ครอบบังแสง (Lenshood or Lens Shade), สายลั่นไกชัตเตอร์ (Shutter cable release), ไฟแฟลชถ่ายภาพ (Flash), เครื่อง หมุนฟิล์มอัตโนมัติ (Motor drive of Auto Winder)
- 1.8 รู้จักการใช้เลนส์ชนิดต่างๆ เช่น เลนส์ถ่ายไกล (Telephoto Lens), เลนส์มุมกว้าง (Wide-angle Lens), เลนส์ตาปลา (Fisheye Lens), เลนส์ซูม (Zoom Lens), เลนส์แมโคร (Macro Lens) ฯลฯ
- 1.9 รู้จักกับฟิล์มประเภทต่าง ๆ และคุณสมบัติของฟิล์มแต่ละประเภท ขนาดของฟิล์มการเก็บรักษาฟิล์ม

2. คุณสมบัติของนักถ่ายภาพ

นักถ่ายภาพที่ดีจะต้องมีคุณสมบัติเหล่านี้คือ

- 2.1 นักถ่ายภาพจะต้องมีความรักในวิชาชีพถ่ายภาพ
- 2.2 นักถ่ายภาพต้องมีจิตใจใฝ่รู้ ศึกษาคู่มือการใช้กล้องอย่างละเอียด รวมทั้งทดลองปฏิบัติตามคำแนะนำวิธีใช้หลายๆ ครั้งจนคล่องแคล่ว
- 2.3 รู้จักดูแลรักษากล้องถ่ายรูปและอุปกรณ์ที่ใช้ประจำให้สะอาดเรียบร้อย รู้จักวิธีเก็บรักษากล้องถ่ายรูป
- 2.4 ควรอ่านและศึกษาการถ่ายภาพประเภทต่างๆ ทั้งภาพวัตถุที่เคลื่อนไหวและหยุดนิ่ง เช่น การถ่ายภาพกีฬา ภาพเด็ก ภาพสถาปัตยกรรม ภาพสัตว์ ภาพดอกไม้

2.5 ค้นคว้าหาความรู้ทางการถ่ายภาพจากวารสาร นิตยสาร และหนังสือพิมพ์ ต่างประเทศเพื่อปรับปรุงความรู้ของตนให้ทันสมัยอยู่เสมอ

2.6 มีความสามารถใช้กล้องถ่ายรูปและอุปกรณ์เสริมต่างๆ เช่น แฟลช เลนส์ ได้ทุกแบบ ทุกชนิด อย่างแคล่วคล่องว่องไว

2.7 หมั่นตรวจตรากล้องถ่ายรูปและอุปกรณ์ให้พร้อมที่จะใช้งานได้ทันทีเป็นประจำทุกวัน ตรวจสอบความเรียบร้อยของกล้องถ่ายภาพทุกครั้ง ก่อนที่จะนำกล้องออกใช้ โดยผู้ถ่ายภาพต้องแน่ใจว่ากล้องนั้นอยู่ในสภาพที่พร้อมจะทำงานให้ได้ รวมทั้งอุปกรณ์เสริมต่างๆ ที่จะต้องนำออกใช้ด้วย เช่นขาตั้งกล้อง ไฟแฟลช สายลั่นไกชัตเตอร์ เป็นต้น

2.8 สำรวจสถานที่ที่จะถ่ายภาพให้ทั่วบริเวณว่าสิ่งที่จะถ่ายอยู่ที่ไหน ควรจะตั้งกล้องถ่ายที่ไหน และถ่ายจากมุมไหนจึงจะได้ภาพถ่ายที่ดีที่สุด ถ้าเป็นการถ่ายภาพพิธีที่มีความสำคัญควรไปถึงก่อนพิธีเริ่มสักเล็กน้อย และควรทราบลำดับของพิธีโดยละเอียด

2.9 ช่างภาพต้องสามารถใช้กล้องถ่ายรูปนั้นได้อย่างคล่องแคล่วและรวดเร็ว เรียกว่าอัตโนมัติโดยไม่ต้องคิดเพื่อจะได้ทุ่มเทความคิดและความตั้งใจให้แก่การประกอบภาพ และจังหวะเวลาที่จะกดไกลั่นชัตเตอร์ได้โดยเต็มที่และเหมาะสม จิตใจจะได้ไม่ต้องกังวลกับการใช้กล้องและอุปกรณ์ถ่ายรูปของตน

2.10 มีไหวพริบและความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

2.11 ต้องใช้ความคิด สติปัญญา และการสังเกตสิ่งที่จะถ่ายและสิ่งแวดล้อมเข้าช่วยด้วย

2.12 คิดวางแผน และสังเกตตำแหน่งแห่งที่และทิศทางแห่งความเคลื่อนไหว เพื่อที่จะประกอบภาพ (compose) ให้ได้ดีที่สุด เพื่อให้ได้ภาพที่มีลักษณะแจ่มใส เรืองราว

2.13 ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ หรือความชำนาญในการใช้จินตนาการ และหมั่นฝึกฝนความชำนาญเหล่านี้ ก่อนถ่ายภาพเหตุการณ์ใด ๆ จะต้องนึกจินตนาการลำดับเหตุการณ์ในใจก่อนว่า อะไรเกิดขึ้นก่อนหลัง

2.14 เมื่อดังกล้องประกอบภาพได้เหมาะสมและได้จังหวะที่จะถ่าย เช่น ตัวสิ่งที่จะถ่ายมีท่าทางหรือสีหน้าตรงตามเรื่องราวที่ต้องการ ก็กดไกลั่นชัตเตอร์ถ่ายได้ และควรถ่ายภาพที่คิดว่าสำคัญซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เพราะภาพที่ถ่ายซ้ำอาจเป็นภาพที่เด่นกว่าภาพที่ถ่ายมาก่อนแล้วก็ได้

2.15 บุคลิกภาพของผู้ถ่ายภาพเหมือนบุคคลที่ดี ต้องเป็นผู้ที่ช่างสังเกต รู้หลักจิตวิทยา มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถสื่อสารสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี ผู้ถ่ายภาพต้องพยายามรู้จักผู้

ที่ถูกถ่ายโดยให้เขาพูดถึงตัวเองให้มากที่สุด พยายามค้นหาเอกลักษณ์ของเขาและดึงลักษณะเด่นของเขาออกมาให้เห็นในภาพ

แนวคิดเรื่องคุณสมบัติของนักบุกเบิก

เนื่องจากผู้วิจัยประเมินว่าศาสตราจารย์สนั่น เป็นหนึ่งในกลุ่มผู้บุกเบิกเรื่องการถ่ายภาพ และจากการศึกษาประวัติของนักวิทยาศาสตร์คนสำคัญๆ ของโลก (ประสงค์ ชิงชัย : ไม่ทราบพ.ศ.) ผู้วิจัยได้สรุปคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นนักบุกเบิกหรือนักประดิษฐ์คิดค้นทางด้านวิทยาศาสตร์ ได้ดังนี้คือ

1. เป็นผู้ที่มีความอยากรู้อยากเห็นตั้งแต่วัยเด็ก
2. มีความสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นพิเศษ
3. เป็นผู้ที่ใช้ความคิดและความสังเกตมาก
4. รู้จักตั้งปัญหาและทดลองเพื่อหาคำตอบ
5. เมื่อสนใจในสิ่งใด ก็ศึกษาค้นคว้าในเรื่องนั้นอย่างจริงจัง
6. มีความคิดแคล่วคล่องว่องไว เรียนรู้ได้เร็วและฉลาด สติปัญญาดี
7. ทำการทดลองซ้ำแล้วซ้ำอีก จนกว่าจะประสบความสำเร็จ
8. เมื่อพยายามแล้วไม่สำเร็จก็ไม่ล้มเลิก พยายามหาวิธีอื่นต่อไป
9. เป็นคนทำอะไรจริงจัง มุมานะ เรียนจริงจัง ทำงานจริงจัง
10. ทำงานหนัก ไม่ย่อท้อต่องาน มีความขยันหมั่นเพียร
11. ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
12. รักการอ่าน ชอบค้นคว้าหาความรู้จากการอ่านหนังสือ ศึกษาด้วยตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน เป็นผู้มึบบทบาทในการริเริ่มงานด้านโสตทัศนศึกษาขึ้นที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นแห่งแรกในประเทศไทย ซึ่งงานที่เรียกว่า “โสตทัศนศึกษา” นี้ต่อมาได้พัฒนามาเป็น “เทคโนโลยีการศึกษา” ดังนั้นงานวิจัยของปริญญา ศรีศิลป์ และ สยมพร อ่ำพล จึงเป็นข้อมูลประกอบการวิจัย ทำให้เห็นประโยชน์ของภาพยนตร์ ซึ่งเป็นโสตทัศนูปกรณ์ที่มีบทบาทและจำเป็นต่อการศึกษ ส่วนงานวิจัยของ วิภาพรรณ รุจิระประภา

เป็นการให้ข้อมูลด้านพัฒนาการของผลิตภัณฑ์การถ่ายภาพในประเทศไทย และงานเขียนของคุณโดม สุขวงศ์ เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติภาพยนตร์

นอกจากนี้งานของศาสตราจารย์ศกดา ศิริพันธ์ เรื่อง “พระมหากษัตริย์ & กล้อง (วิวัฒนาการการถ่ายภาพในประเทศไทย พ.ศ. 2388 –2535)” เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการถ่ายภาพในประเทศไทยตั้งแต่แรกเริ่มมีการนำกล้องถ่ายรูปเข้ามาในประเทศไทยจนกระทั่งถึงยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2535)

1. งานวิจัยของ ปริญญา ศรีศิลป์ (2531) ศึกษาเรื่องภาพพจน์เทคโนโลยีการศึกษาไทยปัจจุบัน ในทัศนะของบุคลากรด้านเทคโนโลยีการศึกษา ทำการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรด้านเทคโนโลยีการศึกษาไทยทั้งในและนอกสถาบันการศึกษาจำนวน 138 คน และ 172 คนตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า เทคโนโลยีศึกษามีบทบาทความสำคัญและความจำเป็นต่อการศึกษาคือ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้ง่าย รวดเร็ว สะดวก และเป็นไปอย่างมีระบบ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น และการสอนจะมีคุณภาพมากขึ้น นอกจากนี้เทคโนโลยีการศึกษายังเป็นตัวเร้าความสนใจของผู้เรียน และขยายแหล่งการเรียนรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ในงานวิจัยของปริญญา ยังได้กล่าวถึงพัฒนาการเทคโนโลยีการศึกษา ว่าเริ่มต้นมาจาก โสตทัศนศึกษาซึ่งเป็นชื่อเดิม ต่อมาจึงเปลี่ยนมาใช้ชื่อว่า เทคโนโลยีการศึกษา

ในงานดังกล่าว ยังได้กล่าวถึงการเริ่มต้นของการนำภาพยนตร์ศึกษามาฉายให้ประชาชนไทยชม ซึ่งเริ่มต้นเมื่อสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำเข้ามา และเรียก ภาพยนตร์ประกอบการศึกษาว่า “โสตทัศนศึกษา” และยังคงกล่าวอีกว่าหน่วยงานแรกของไทยที่เริ่มงานโสตทัศนศึกษาคือ กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และวิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้เปิดสอนวิชาโสตทัศนศึกษาขึ้นเป็นแห่งแรกในประเทศไทย

2. งานวิจัยของ สยมพร อ่ำพล (2525) เรื่องการสร้างภาพยนตร์เสียงซูปเปอร์ 8 มม. ในการสอนวิชาถ่ายรูปเบื้องต้นแก่นิสิตปริญญาตรี ได้ผลการวิจัยซึ่งเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าสามารถใช้ภาพยนตร์เสียงซูปเปอร์ 8 มม. ในการสอนนักเรียนอย่างได้ผล สามารถช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูผู้มีความรู้ความสามารถในการสอนได้เป็นอย่างดี และนักเรียนสามารถที่จะใช้ภาพยนตร์เพื่อทำการทบทวนความรู้ที่ได้เรียนมาแล้วให้ถูกต้องและแม่นยำยิ่งขึ้นใน

เวลาอันรวดเร็ว พร้อมทั้งเห็นความเคลื่อนไหวที่เป็นจริงเป็นจัง หรือจากการเน้นด้วยการทำ Animation และการใช้เทคนิคต่างๆ ประกอบ ทำให้เกิดความประทับใจและจดจำบทเรียนได้นาน ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ บุญเลิศ ดาศรี พบว่าภาพยนตร์สามารถทำให้ผลการเรียนดีขึ้น และความจำของนักเรียนดีขึ้น ยิ่งดูภาพยนตร์บ่อยครั้งยิ่งมีความเข้าใจและจดจำได้เพิ่มขึ้น งานวิจัยชิ้นนี้ช่วยเสริมในเรื่องประโยชน์ของภาพยนตร์ต่อการนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอน ซึ่งปรากฏว่าเป็นสื่อที่มีประโยชน์ต่อการสอนนักเรียน

ในงานวิจัยของสมพร อ่ำพล ได้อ้างถึงหนังสือ “ถ่ายทำภาพยนตร์” ของ ศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน เกี่ยวกับ “ความหมายของภาพยนตร์” และ “ภาพยนตร์การศึกษา” ทำให้ทราบว่าผลงานด้านตำราวิชาการของศาสตราจารย์สนั่น ได้มีผู้นำไปใช้อ้างอิง ในด้านการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทางด้าน ภาพยนตร์ เป็นการเสริมคุณภาพการในการแต่งตำราวิชาการของศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน

3. งานวิจัยของวิภาวรรณ รุจิระประภา (2524) ศึกษาเรื่องการจำหน่ายผลิตภัณฑ์การถ่ายภาพในประเทศไทย ทำให้ทราบถึงประวัติของการถ่ายภาพ กล้องถ่ายรูปชนิดต่างๆ รวมทั้งขนาดของฟิล์มที่ใช้กันมาก

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์คือ ศึกษาการส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์การถ่ายภาพเพื่อให้ทราบถึงสิ่งที่ทำให้ประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวในการส่งเสริมการจำหน่าย

ผลการศึกษาพบว่า ความสำเร็จของการส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์การถ่ายภาพ ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องของการใช้ส่วนผสมของการส่งเสริมการจำหน่าย ที่สำคัญที่สุดคือ การโฆษณา และร้านค้า กลุ่มลูกค้าเป้าหมายคือ ชายโสดอายุระหว่าง 18-30 ปี สื่อโฆษณาที่ควรใช้คือโทรทัศน์ และนิตยสาร

นอกจากนี้จากข้อมูลสถิติการนำเข้าในระยะ พ.ศ. 2518-2522 พบว่ามีแนวโน้มการนำเข้ากล้องถ่ายรูป ฟิล์ม และกระดาษอัดรูป เพิ่มสูงขึ้นทุกปี ทำให้เห็นความนิยมของคนไทยว่ามีการใช้กล้องถ่ายรูปกันอย่างแพร่หลาย และมีจำนวนมากขึ้นๆ รวมทั้งมีแนวโน้มว่าราคากล้องถ่ายรูปจะมีราคาถูกลง เนื่องจากการผลิตเป็นจำนวนมากขึ้น (Mass production)

งานวิจัยชิ้นนี้ช่วยเสริมความรู้ในเรื่องประวัติของการถ่ายภาพในเมืองไทยยุคแรก ๆ และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์การถ่ายภาพในประเทศไทย ใน พ.ศ. 2524

4. งานของคุณโคม สุขวงศ์ (2533) เรื่อง “ประวัติภาพยนตร์ไทย” ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติภาพยนตร์ไทย ตั้งแต่เริ่มกำเนิดภาพยนตร์ขึ้นในโลก โดยนักประดิษฐ์ชาวอเมริกันคือ โทมัส อัลวา เอดิสัน เป็นผู้คิดประดิษฐ์ภาพยนตร์ขึ้นเป็นรายแรกเมื่อ พ.ศ. 2432 (ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5) ต่อมาอีก 11 ปี (พ.ศ. 2443) คนไทยคนแรกที่สามารถถ่ายทำภาพยนตร์ได้คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าทองแถมถวัลยวงศ์ กรมหลวงสรรพศาสตร์ศุภกิจ พระเจ้าน้องยาเธอในรัชกาลที่ 5 ภาพยนตร์ที่กรมหลวงสรรพศาสตร์ศุภกิจถ่ายทำยังคงเป็นภาพยนตร์ที่ใช้ในราชการ เช่น บันทึกพระราชกรณียกิจในพระราชพิธีสำคัญๆ ของ รัชกาลที่ 5 ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 จึงเกิดกองภาพยนตร์เผยแพร่ข่าวขึ้นในกรมรถไฟหลวง เพื่อผลิตภาพยนตร์สำหรับใช้ในงานราชการ เผยแพร่กิจการของการรถไฟ ส่วนภาพยนตร์บันเทิงที่สร้างโดยเอกชนไทยรายแรกสร้างขึ้นใน พ.ศ. 2470 (สมัยรัชกาลที่ 7 เป็นเวลา 38 ปีหลังจาก โทมัส อัลวา เอดิสัน คิดประดิษฐ์ภาพยนตร์ได้สำเร็จ) และหลังจากนั้นเป็นต้นมาภาพยนตร์ไทยก็ได้มีพัฒนาการมาโดยลำดับ

งานชิ้นนี้ เป็นการให้ข้อมูลประกอบงานวิจัยในด้านบริบททางสังคมและปัจจัยแวดล้อมในเรื่องภาพยนตร์ตั้งแต่สมัยแรกเริ่มมีภาพยนตร์เกิดขึ้นในโลกและในประเทศไทย จนกระทั่งถึงสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัยได้นำมาใช้ประโยชน์ในด้านข้อมูลเพื่อวิเคราะห์บริบททางสังคมด้านภาพยนตร์ เพื่อให้เห็นบทบาทของศาสตราจารย์สนั่น ปัทมะทิน ที่มีต่อพัฒนาการด้านภาพยนตร์ในเมืองไทย

5. งานของศาสตราจารย์ศักดิ์ดา ศิริพันธ์ เรื่อง “พระมหากษัตริย์ & กล้อง (วิวัฒนาการการถ่ายภาพในประเทศไทย พ.ศ. 2388-2535)” ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการถ่ายภาพยุคแรกของโลก กำเนิดการถ่ายภาพในประเทศไทย ความสนพระราชหฤทัยเรื่องการถ่ายรูปของพระมหากษัตริย์ ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 จนถึงรัชกาลปัจจุบัน ช่างถ่ายรูปทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ร้านถ่ายรูปชาวต่างประเทศและชาวไทย นักถ่ายรูปสมัครเล่นและอาชีพ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนกระทั่งการถ่ายภาพเข้าสู่ยุคเจริญรุ่งเรืองในรัชกาลปัจจุบัน

งานชิ้นนี้เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและวิวัฒนาการของการถ่ายภาพในเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2388 (รัชกาลที่ 3) จนถึง พ.ศ. 2535 โดยละเอียด ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นข้อมูลประกอบในด้านประวัติและวิวัฒนาการถ่ายภาพในเมืองไทย ตั้งแต่ยุคแรกๆ จนถึงยุคปัจจุบัน